

Skevhet i DN:s klimatrapportering

Roland Granqvist

Under rubriken: ”Snabb värmeökning i Antarktis överraskar” rapporterade nyligen Karin Bojs i Dagens Nyheter om en just publicerad artikel: ”Antarktis blir allt varmare – tvärt emot vad tidigare rön har antytt” (22/1 2009). I klimatdebatten har DN kritiserats för skevhet i klimatrapporteringen. Man har hävdats att DN ensidigt har publicerat sådant som underbygger farhågorna för en framtida klimatkatastrof på grund av mänskliga utsläpp av växthusgas. Finns det skäl att ta denna kritik på allvar? Jag skall söka besvara den frågan genom att undersöka i vilken utsträckning DN har rapporterat om de ”tidigare rön” som Karin Bojs talar om.

I databasen ”Presstext” finns 251 DN-artiklar om Antarktis för tidsperioden 1/1 2000 - 28/2 2009. Knappt 8 procent av dessa, sammanlagt 19 artiklar, rör klimatfrågor. Fyra av dessa handlar om havsisen i Antarktis och i samtliga fall rör det sig om smältande havsis. Den 20/3 2002 rapporterade DN om att ett isflak stort som Gotland hade lossnat från Antarktis: ”Islossningen beror sannolikt på att temperaturen i området har stigit snabbt under senare år, betydligt snabbare än i resten av världen.” Den 3/2 2005 skrev DN under rubriken ”Isen i Antarktis smälter snabbare än väntat” att 13 000 kvadratkilometer havsis kring Antarktis har försvunnit de senaste 50 åren. Förra året rapporterade DN om smältande havsis i Antarktis under rubriken ”Isflak kollapsar efter uppvärmning” (27/3 2008). Nyligen skrev DN att kejsarpingvinen hotas av smältande havsis. Man citerar en forskare som hävdar: ”Om havsisen krymper så som modellerna förutspår kommer kejsarpingvinen att minska dramatiskt i antal. Det är vår sorgliga slutsats” (27/1 2009).

Av DN:s rapportering får man intrycket att utbredningen av havsisen kring Antarktis håller på att minska. DN har inte alls informerat om att den sedan länge har ökat. Enligt satellitmätningar har den under senare år varit ungefär 1 miljon kvadratkilometer större än den genomsnittliga under slutet av 1900-talet sedan man började dessa mätningar år 1979.

I ungefär hälften av artiklarna tas upp farhågor för att smältande is från Antarktis kommer att höja havsnivån. För fyra år sedan rapporterade DN att glaciär- och klimatforskare vid British Antarctic Survey hävdar att istäcket på kontinenten krymper mycket snabbare än väntat (3/2 2005). Det kan noteras att detta är en relativt vanlig formulering i artiklarna. Jag har inte hittat något exempel på motsatsen. Man kan fråga sig om det beror på att utvecklingen aldrig har blivit mindre bekymmersam än man tidigare trodde eller på att DN systematiskt har valt bort sådana fall. Ett år senare rapporterades om nya rön som uppgavs visa att växthuseffekten kan smälta isarna på Grönland och Antarktis snabbare än väntat och att havsytan kan stiga sex meter: Man citerar Erland Källén, professor i meteorologi vid Stockholms universitet: ”Ökningstakten är snabbare än vad vi har trott hittills. Dubbelt så snabb” (24/3 2006).

Några månader senare skrev DN: ”Och en förhöjd medeltemperatur påverkar också de stora isarna i Antarktis och Arktis, vars smältvatten kan höja havsnivån flera meter och tvinga miljontals människor på flykt” (15/8 2006). I slutet av samma år rapporterade DN: ”För bara några år sedan visade bilder från ’Envisat’, den europeiska rymdorganisationen ESA:s stora forsknings satellit, hur stora ispartier från Antarktis bröts loss i en aldrig tidigare skådad omfattning” (17/12 2006). Strax därefter skriver man: ”Det förvånar forskarna att isarna [på Grönland och Antarktis] verkar smälta så snabbt. Den globala uppvärmningen till följd av människans utsläpp av växthusgaser har ju bara börjat. Än så länge har jorden bara värmts

upp måttliga 0,7 grader. Men flera olika typer av satellitmätningar visar att isen smälter häpnadsväckande fort” (31/12 2006). Kort därefter ställde DN frågan hur många som kommer att dränkas: ”Ett stort osäkerhetsmoment gäller isarna på Grönland, på toppen av världens bergskedjor och på Antarktis” (4/2 2007). Två veckor senare skrev DN: ”Om stora mängder is från Antarktis åkte ut i havet skulle havsytan höjas med upp till 62 meter” (16/2 2007).

I slutet av samma år hävdades att om vi inte sänker utsläppen av växthusgas fram till år 2070 så kommer havsnivån att stiga med 5 meter till följd av smältande is från Antarktis och med 7 meter till följd av smältande is från Grönland och därtill med ännu mer till följd av smältvatten från bergsglaciärer och varmare havsvatten (29/11 2007). För ett år sedan rapporterades att ”Antarktis förlorar is till världshaven snabbare och snabbare för var dag”. Man hävdade att forskare för första gången har ”slagit fast” detta. ”Det innebär att havsnivån kommer att höjas mer än vad som tidigare har sagts” (14/1 2008).

Även denna rapportering framstår som skev. De farhågor som under senare år uttryckts i DN för att avsmältningen från Antarktis skall höja havsnivån med flera meter kan till exempel ställas mot den senaste rapporten från FN:s klimatpanel, från år 2007, enligt vilken havsnivån uppskattas stiga med ungefär 4 dm under innevarande sekel. Antarktis bidrag till denna höjning bedöms av denna panel bli mycket liten. I endast en artikel berör DN detta. Det gäller en forskningsrapport, enligt vilken ”världens glaciärer smälter snabbare än forskarna trott”. DN kommenterar att den nya rapporten visar ”att de alarmerande uppgifterna från FN:s klimatpanel IPCC snarare underskattat de problem som väntar” (19/7 2007). I artikeln uppges också att man i den nya rapporten gör samma bedömning som FN:s klimatpanel vad gäller Antarktis bidrag till framtida höjningar av havsnivån. Att detta bedöms bli litet sägs dock inte i artikeln.

Det är slående att DN knappast alls har informerat om ett av de viktigaste av de ”tidigare rön” som Bojs hänvisar till, dvs. att temperaturen på Antarktis har varit i stort sett oförändrad, eller rentav minskat något, sedan mitten av 1900-talet. Det är endast på den Antarktiska halvön som temperaturen har stigit. Flera av artiklarna torde avse denna del som endast utgör 4 procent av hela Antarktis, men det klagas inte alltid för läsaren som i stället får intrycket att artikeln avser hela Antarktis. I en artikel uttrycks farhågor för djurlivet i Antarktis och DN citerar en forskare som hävdar: ”Den globala uppvärmningen gör Antarktis till en av de platser på jorden som förändras allra snabbast.” I samma artikel citeras en annan forskare som hävdar att temperaturen i Antarktis har stigit med en grad de senaste femtio åren (17/2 2008).

Bilden av skevhet förstärks av att DN omedelbart rapporterade ingående när det publicerades en studie som gick emot ”tidigare rön” (22/1 2009), medan man knappast alls under hela tidsperioden har rapporterat om dessa ”tidigare rön”. Det enda exempel jag har kunnat hitta är från den 20/3 2002, där man refererar en forskare som hävdar att det har blivit kallare på själva Sydpolen, men att man inte vet vad det beror på. Men detta förhållande nämns endast i förbigående och kommenteras inte närmare i artikeln, som handlar om att ett mycket stort isflak, stort som Gotland, ”har lossnat från Antarktis”.

I sin artikel från januari 2009 skrev Bojs att "klimatskeptiker" ofta har informerat om att Antarktis inland inte har blivit varmare. Av ovanstående genomgång framgår att DN knappast alls har gjort det. Dagens Nyheters rapportering har kännetecknats av en systematisk skevhet, där man har valt att informera om sådant som ger bilden av att Antarktis har blivit varmare och att det finns stora risker för att Antarktis i framtiden kommer att bidra till en stor höjning av havsnivån. Vad ligger bakom denna skevhet? Det är svårt att uttala sig om enbart på

grundval av ovanstående. Man kan möjligen säga att den i detta fall inte tycks hänga samman med bristande kunskaper bland dem som ansvarar för klimatrappporteringen på DN. Det är lättare att uttala sig om effekterna av denna skevhet: DN:s läsare blir felinformerade i en fråga som för närvarande är mycket central i politiken. De negativa effekterna av detta blir större om läsarna inte känner till denna skevhet. Det är därför viktigt att informera DN:s läsare om detta.